

A mitjan segle XIX sorgeix a Europa un moviment a favor de la cultura musical popular. Moltes ciutats del nostre país s'hi afegeixen amb la creació de bandes municipals d'instruments de vent i percussió que poden interpretar música tant en teatres com a l'aire lliure. La seva participació en concerts, ballables, serenates, processons i grans esdeveniments ciutadans acostava la música culta a totes les capes socials.

Amb una dilatada i variada trajectòria, la Banda Municipal de Mataró ocupa el món sonor d'aquesta ciutat des de 1912 fins ben entrada la dècada de 1970. Exceptuant els anys finals, gaudeix d'una reputació reconeguda i contacta amb èxit amb la població, de manera que no hi ha acte, oficial o no, d'un cert relleu a Mataró en què la Banda no faci acte de presència.

L'arxiver Nicolau Guanyabens i Calvet fa una aproximació a la història d'aquesta agrupació en dos articles de la nostra revista. Aquest primer estudi tracta de la Banda Municipal, des de la seva fundació fins a l'acabament de la Guerra Civil, amb referències als seus antecedents a la ciutat.

LA BANDA MUNICIPAL DE MATARÓ. DE LA FUNDACIÓ A LA GUERRA CIVIL (1912-1939)

MÚSICA INSTITUCIONAL

En el terreny de la música instrumental, els grups de vent i percussió han jugat, i juguen, un paper preeminent en els actes a celebrar a l'aire lliure. A Catalunya, els primers documents que ens parlen de músiques d'iniciativa municipal per acompanyar les autoritats en actes públics o protocol·laris, i en les solemnitats, els funerals destacats o les visites de personalitats, daten del segle XIV. Amb denominacions genèriques com joglars, ministrils, sonadors, o específiques com tabaler o trompeta, apareixen els músics al servei de la institució.

Al segle XV, a Barcelona, a banda del trompeter, existeix la figura, gairebé funcional, de l'organitzador de grups de músics per a les grans ocasions. El Consell municipal els proporciona la vestimenta, alhora que els músics han de tenir una conducta digna i respectuosa. L'any 1564, per exemple, amb motiu de la primera visita del rei Felip II, l'entrada a la ciutat comtal es fa amb música de tabals i trompes, de trompetes i clarins, i amb els ministrils de la ciutat, que precedeixen els cavallers muntats a cavall.¹

Cobla de ministrils del segle XVI. S'hi aprecia una flauta travessera, un tambor i tres sacabutxs. Extret d'*Historia de gentibus septentrionalibus* (1555).

Tanmateix, la música institucional en base al vent i la percussió, música per a les grans ocasions, és un fenomen habitual en ciutats i viles europees al llarg dels segles XVI, XVII i XVIII. Lògicament, a mida que passen les dècades milloren les prestacions dels instruments i augmenta el nombre de músics de les agrupacions, tot i que el que preval és la cobla clàssica (un quintet o un octet).

El que coneixem avui com a banda és una formació musical d'inspiració militar que apareix i es consolida al llarg del segle XIX, desbancant els seus antecedents immediats, els grups de ministrils

Cobla de ministrils dels primers anys del segle XIX. Rodolí 24 de l'auca de la processó del Corpus, editada per «Imprenta de Ignacio Estivill, calle de la Boira, de Barcelona». Edició facsímil de *Les auques* de J. Amades, J. Colomines i P. Vila (Editorial Orbis, Barcelona, 1931).

o les cobles. Des d'aleshores, la música de banda ha servit, millor que cap altra, per realçar inauguracions, acompanyar processons, amenitzar festes majors, protagonitzar concerts, participar en festivals benèfics...

Durant la segona meitat del segle XIX i els inicis del XX, alguns ajuntaments del Principat, seguint l'exemple de moltes ciutats europees, creen la seva pròpia banda municipal, símbol de distinció cultural i puixança econòmica. Sorgeix un moviment a favor de la cultura musical popular que troba la seva màxima expressió en les bandes, aquestes agrupacions d'instruments de vent i percussió que poden interpretar música tant en teatres com a l'aire lliure. Mataró, gens al marge d'aquest corrent, lloga els serveis de bandes foranes durant moltes dècades fins que l'any 1912 es dota de banda pròpia.

LA MÚSICA DE LA CIUTAT

Quina és la relació entre la ciutat de Mataró i la música protocol·lària abans de 1912? Sabem que almenys des del segle XVII les autoritats mataronines recorren a les cobles de músics per solemnitzar les celebracions principals. Tot just a l'inici del segle, Mataró ja compta entre les viles que posseeixen una agrupació per a l'acompanyament musical institucional. Amb motiu de la canonització de Sant Ramon de Penyafort, al maig de 1601, la vila es llueix aportant una comitiva nombrosa a les festes. Els mataronins arriben a la ciutat comtal formant una processó ben ufanosa. Segons els escrits del pare Jaume Rebullosa, encapçala el seguici un carruatge ple de flors i pètals, cavalls amb tabals, penons, un cor de nens, atxes i una bandera. A continuació les confraries de pescadors, sastres, sabaters, també un grup de ministrils i la gran creu

Fragment que descriu els músics que acompanyen les autoritats en les festes celebrades a Mataró per a la coronació de Carles III. Manuscrit *Crònica dels festeigs oficials i populars* (1759). AMM, Fons Hospital de Mataró, 155-6.

de plata. Seguidament, molt a prop de l'Àliga i el tabernacle on figura Sant Ramon, hi va un segon grup de ministrils, que hem de suposar que és el conjunt que fa ballar l'àliga, símbol de la població, davant la tomba del sant a l'interior de l'església del convent dominic de Santa Caterina:

«En entrando qualquier vandera por ella abatíanla tres vezes al Santísimo Sacramento, y otras tantas al passar delante el Sepulcro del Santo (esta diligencia o reverencia la practicavan todas las Procesiones) donde su Aguila danzó una danza al pasar con gallardo brío».²

Si resseguim les grans celebracions locals del segle XVIII, cíviques i/o religioses, susceptibles de contenir música protocol·lària, ens adonem que, efectivament, gairebé en tots els casos els regidors van acompanyats de música, però només en una ocasió els documents ens proporcionen detalls sobre el grup d'instrumentistes. Es tracta de la *Crònica dels festeigs oficials i populars*,³ un manuscrit anònim que relata les festes que tenen lloc a Mataró el 30 de setembre de 1759 per celebrar la proclamació de Carles III com a rei.

Quan s'explica la llarga marxa que recorre tota la ciutat, trobem descrita la composició de la comitiva oficial. Per davant de regidors i corregidor, obre el seguici una partida de la tropa muntada del Regiment de Lusitània «con sus diestros músicos que en armoniosos conciertos de trompas y oboes concertaban los sonidos con la más grata melodía». A continuació, i això és el que ens interessa, hi ha el músics de la ciutat: «...iban los músicos de la ciudad, que con igual destreza alternaban, con los primeros, festivas marchas». Anaven vestits amb riques lliurees de tafetà doble, de color carmesí, amb amples galons.

Dispuesta la marcha en el principio à ella en la forma siguiente: *Alia el pauvo partida de tropa montada del Regimto de Lusitania con sus diestros Músicos, que en armoniosos conciertos de Trompas, y Oboes concertaban los sonidos con la más grata melodía, à cuya inmediacion iban los músicos de la Ciudad, que con igual destreza alternaban con los primeros festivas Marchas; Eran sus vestidos ricos libreas de tafetan doble carmesi, cuyo color aun con tanto resalte apenas se dividava por lo ancho de los galones, que le cubrian. Seguianve los Ministriles de Vasa del Cavallero Corregidor, vestidos de paño negro, y à su continuacion los tres Ulaezos, que man-*

A partir de 1772, any en què la ciutat rep les relíquies de les santes Juliana i Semproniana, disposem de documentació sobre la música que acompanya les processons de cada 27 de juliol. Totes les forces vives de la ciutat desfilen per acompanyar el tabernacle, i enmig de grups i confraries hi van la capella de música de la parròquia, cobles de trompes i altres instruments, i fins i tot grups de cinc músics de Barcelona.⁴ De les despeses, se'n fa càrrec l'Administració de Sant Desideri i de les Santes.

El que no podem precisar és quin paper hi té la música institucional en els actes de component clarament religiós. De fet, en les cròniques aquest paper queda desdibuixat. Rafael d'Amat i de Cortada, aristòcrata barceloní que visita diverses vegades la ciutat per les festes de les Santes entre 1769 i 1799, deixa escrit, un i altre any, que davant del penó que duen els membres del consistori hi va la «turba musicorum de Mataró».⁵ Qualificatiu pejoratiu dedicat a la música d'acompanyament de les autoritats?

LES BANDES ABANS DE LA BANDA

Les bandes municipals o privades, enteses com les coneixem avui, s'emmirallen en les bandes militars que, des de finals del segle XVIII i, sobretot, a la primera meitat del XIX, viuen el seu auge. L'any 1798 es crea la Banda de la Marina d'Estats Units que encara existeix avui. Són conegudes les bandes dels regiments de Napoleó que ja tenen més de trenta músics. Molts regiments militars d'arreu s'apunten a tenir una banda com a element de cohesió i de rivalitat. Les bandes castrenses van deixant de ser agrupacions cambrístiques per créixer quant a nombre de membres, varietat instrumental i qualitat tímbrica. Són les primeres que incorporen el que durant molt de temps es denomina música turca, en referència a la introducció de bombos, plats, triangles i jocs de campanes. També són les primeres que incorporen els grans avenços tècnics del segle XIX en la fabricació d'instruments.

PROGRAMA
de las fiestas religiosas y cívicas que tendrán lugar en esta ciudad en los días 27, 28 y 29 del actual.

Día 27.

A las 9 de la mañana repique general de campanas.

A las 10 saldrá de las Casas Consistoriales el M. I. Ayuntamiento acompañado de la música del «Regimiento de Artillería» dirigiéndose á la Iglesia Parroquial de Sta. Maria, para asistir á los divinos oficios que allí se celebrarán, cantándose á grande orquesta la misa del Rdo. Maestro de Capilla D. Manuel Blanch, y haciendo el panegirico de nuestras «Inclitas patronas» el reputado orador sagrado P. Eduardo Llanes, de las Escuelas Pias.

Por la tarde á las 5 se cantarán vísperas y completas solemnes en el indicado Templo Parroquial.

A la misma hora la banda militar, de que mas arriba se ha hecho mencion, ejecutará escogidas piezas frente las Casas Consistoriales.

A las 6 saldrá del repetido Templo parroquial la

Fragment del programa de les festes de les Santes de 1880. S'observa que tant l'anada a ofici com el concert de la tarda van a càrrec d'una banda militar.

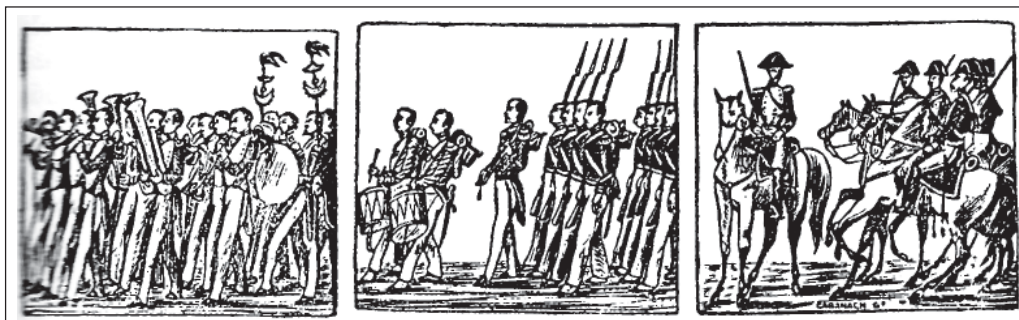
El Mataronés, 27 juliol 1880, p.2.

Pel que fa al vent metall, la invenció del sistema de claus i pistons i la renovació dels materials permeten una gamma cromàtica més àmplia i més afinada. El constructor belga Adolph Sax (1814-1894) crea una nova família d'instruments, la dels saxòfons, que aviat és assimilada per les bandes militars. El gran canvi en els instruments de fusta ve de la mà de Theobald Böhm (1793-1881), que introdueix en la flauta un sistema de claus que permet tapar molts forats únicament amb els nou dits disponibles. Per extensió, les millors arriben als altres instruments com l'oboè, el clarinet, etc. Tant el metall com la fusta es veuen afavorits per la creació d'instruments greus inimaginables fins aleshores.⁶

Els compositors més cèlebres de música per a banda són els músics majors militars, que, a més, fan arranjaments i transcriuen fragments d'obres d'autors clàssics com Beethoven, Listz, Massenet,

Fragment d'una auca de la processó del Corpus en què figura una banda militar, segle XIX.

Extret del *Costumari Català* de Joan Amades, Salvat Editores i Edicions 62 (Barcelona 1983).

Mendelssohn o Mayerbeer. A Barcelona, en les primeres dècades del segle XIX, les bandes militars del Regiment d'Astorga i del Regiment de Castella, entre d'altres, fan concerts populars als teatres jardins del passeig de Gràcia. El XIX és el segle en què la música adquireix una significació social i cultural de primer ordre. Les bandes de l'exèrcit encapçalen la difusió i protagonitzen l'arrencada de la popularització musical.

A Mataró, està documentada la presència de bandes militars en grans esdeveniments festius de rang local. El dia 23 de juliol de 1747, s'esdevé una processó per fer la translació de l'antiga capella de l'Hospital a la nova i definitiva església, l'actual dedicada a Santa Magdalena i a Sant Jaume. Obren el seguici els tres gegants, i després «una partida de soldats desmuntats del Regiment de Cavalleria de Calatrava que estava de quartel en esta ciutat, amb diferents clarins de dit Regiment».⁷ Com hem vist anteriorment, a les festes de la coronació de Carles III, l'any 1759, acompanyen musicalment la comitiva consistorial dues agrupacions, i ho fan de forma alternada. Toquen «los diestros músicos» del Regiment de Lusitània i «los músicos de la ciudad».⁸

Passats els temps convulsos de la Guerra del Francès i de les dues primeres guerres carlines, tornem a documentar una nova presència de banda en la festa de les santes Juliana i Semproniana de 1853. El consistori paga 85 duros a la Banda del Regiment de Castella, vinguda de Barcelona, per amenitzar els actes a l'aire lliure durant els tres dies de la Festa Major.⁹ El 1853 és també l'any de l'estrena dels nous gegants del Comú. Un any abans, el Vaticà ha declarat les Santes patrones de Mataró. Cinc anys abans s'ha inaugurat la primera línia de ferrocarril de la Península i s'ha estrenat la *Missa de Glòria* de Manuel Blanch. Tot indica que la ciutat viu uns anys de represa econòmica i institucional. En llogar la Banda del Regiment de Castella per als actes més protocol·laris, l'Ajuntament cerca un plus de lluïment per alçar també el nivell de la festa.

Durant tota la segona meitat del segle XIX és molt freqüent l'assistència d'una banda per tocar durant les festes de les Santes. Gairebé sempre són formacions de destacaments militars de la capital. En citem alguns exemples. El programa d'actes de 1864 consigna que el senyor governador civil de la província anirà acompanyat «de varias músicas militares».¹⁰ L'any 1884 intervé la Banda del Regiment de Luchana i l'any 1886, «la reputada Banda de música del Batallón Cazadores de Barcelona, a cargo de Don Álvaro Milpager».¹¹ L'any 1894 es lloga la Banda del Regiment de

Infantería de San Quintín; al 1904, la del Regimiento de Infantería de Asia; al 1910 i 1911, la del Regimiento de Infantería de Alcántara.

Els membres de la banda solen arribar amb tren la matinada del dia 27 de juliol i protagonitzen, ja des de l'estació, un recorregut pels carrers més cèntrics. El seu repertori crida a festa com avui ho fan les Matinades. A les deu són a la Riera per acompanyar les autoritats cap a l'ofici. La banda forana resta a Mataró entre dos i quatre dies. Fa concerts davant de la casa consistorial, participa a la processó precedint l'alcalde i altres personalitats, amenitza inauguracions, anima balls públics a la plaça de Santa Anna i, fins i tot, participa amb peces escollides en els intermedis dels focs de baix a mar, a la manera d'un espectacle de llum i so.

Com sempre, trobem una excepció. L'any 1907 es contracta una banda que organitza per a l'ocasió un músic local amb músics de Mataró i de Barcelona:

«La comisión de festejos del municipio, en substitución de la banda militar que acostumbraba contratar, este año ha confiado al director de la orquesta Harmonía Mataronesa, señor Salvat, la organización de una banda, para acompañar al Ayuntamiento a los actos a que asista corporativamente, ejecutar los conciertos callejeros y amenizar algunos otros números del programa de fiestas».¹²

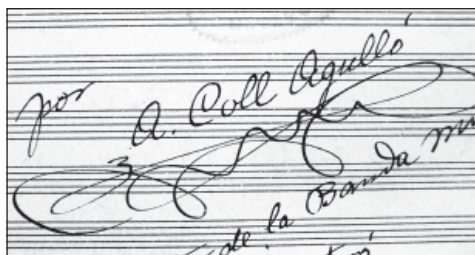
Les crítiques posteriors lloen la iniciativa, la qualitat de la música interpretada, l'èxit de públic i ens fan saber que els membres de l'agrupació han portat, com a distintiu, una gorra de piqué blanc. Tanmateix l'experiència no té continuïtat, perquè comprovem en els programes dels anys següents que una banda militar de la ciutat comtal novament monopolitza les actuacions de la festa major. En tot cas, es tracta d'una excepció que esdevé un precedent. El suport consistorial a una banda pròpia es materialitza definitivament amb la creació de la Banda Municipal de Música, cinc anys després, el 1912.

LA FUNDACIÓ D'UNA BANDA PRÒPIA

A partir de 1912, el músic mataroní Agustí Coll i Agulló recull una vella aspiració ciutadana i engresca diversos professors i instrumentistes a fundar una banda d'uns vint-i-cinc músics, a l'estil de la que tenen altres ciutats de Catalunya de categoria semblant. Com que el mestre Coll cerca i obté el suport regular de l'Ajuntament, aquest conjunt instrumental esdevé la primera Banda Municipal de Mataró. Sabadell havia creat «un

Agustí Coll i Agulló amb l'uniforme i les insígnies de la Banda Municipal. Imatge extreta del programa de mà del concert homenatge pòstum del dia 23 d'abril de 1944 al teatre Foment. MASMM. Banda Municipal.

Signatura del mestre Coll i Agulló.
MASMM. Fons musical.

Cuerpo de Música municipal» l'any 1856.¹³ La Paeria de Lleida ho feia el 1869; Vic, el 1858; Igualada, el 1898. Terrassa ho farà l'any 1916... Barcelona, un cas a part, havia reorganitzat la banda existent des de feia dècades, l'any 1850.

Agustí Coll i Agulló (1873-1944) és aleshores un compositor amb una sòlida base. Com a deixeble d'Enric Morera, viu en primera persona la renovació musical de la Barcelona de finals del segle XIX (la divisió del moviment claverià, la consolidació de la Banda Municipal de Barcelona, la fundació de l'Orfeó Català...). Com a director del cor de l'Antigua Fraternidad, de la Coral La Palma i de l'Orfeó Catalònia, és el primer, a Mataró, de fer sentir obres corals d'autors com Grieg, Wagner o Mendelsson. Fundador i primer director de l'Orfeó Mataroní (1903), destaca com a compositor de peces corals, cançons, sardanes i obres per a banda. L'any 1907, obté el títol de mestre i catedràtic després d'estudiar instrumentació per a banda amb el compositor Jose Maria Varela, director de l'Academia Especial para Músicos Mayores amb seu a Madrid.¹⁴

Per ser precisos, és al setembre de 1911 quan Agustí Coll engega l'aventura de fundar la

La Banda Municipal dirigida per Agustí Coll, entre 1912 i 1920.
Col·lecció F. de P. Enrich i Regàs.
MASMM. Arxiu d'Imatges.

Banda Municipal de Mataró. Ell és el veritable artífex de tot plegat. Convenç diversos professors de l'orquestra Tell i Jofre i de l'orquestra Ceciliana i engresca altres instrumentistes procedents de l'Escola d'Arts i Oficis, de la qual ell és professor; aconsegueix ajuntar més de vint músics i un nombre indeterminat d'educands; gràcies a una subscripció popular, adquireix per 1.200 pessetes instruments que no existeixen a Mataró, com el requint, el fiscorn tenor, la tuba, el bombardí o el saxòfon.

Al setembre, Agustí Coll sol·licita, mitjançant instància, el patrocini de l'Ajuntament tot raonant que amb una banda civil, local i municipal la ciutat sortirà beneficiada en estalvi, cultura i prestigi. Argumenta que tenint en compte que Mataró gasta 2.000 pessetes pel lloguer de bandes que vénen a amenitzar les festes de les Santes, «puede muy bien destinarse dicha cantidad a la Banda que se ha organizado, encargándose ésta de dichos festejos, con lo cual dicha cantidad no saldría de esta ciudad y se fomentaría la cultura artística, en bien de ella».¹⁵ Coll, a més, ofereix en la sol·licitud un concert mensual, que contribuirà a dignificar els espais de la ciutat en dies festius.

Acte de benedicció i primera pedra de les obres de construcció del desviament del tram urbà de la riera de Cirera, conegut com a «Desvío» (1916). Darrere les autoritats, s'aprecien els membres de la banda amb la seva característica gorra.

Col·lecció Spà Salarich.
MASMM. Arxiu d'Imatges

Sembla que a finals d'octubre del mateix 1911, la Banda Municipal s'estrena a manera d'escalfament amb actuacions breus de reduït repertori. El dia 31, amb motiu de l'Assemblea Americanista, l'agrupació interpreta una obra de Charles Gounod i una altra de César Franck, tot acompanyant l'Orfeó Mataroní.¹⁷

El plenari de la corporació, en la sessió de 5 d'octubre de 1911, autoritza Coll a organitzar una banda, establint una subvenció anual a partir de 1912 i fixant obligacions per a ambdues parts. Comptat i debatut, es concreta, passats sis mesos, en la sessió del ple de l'Ajuntament de 15 de maig de 1912, quan s'aprova per unanimitat el dictamen que regula la relació entre la Banda Municipal i el consistori. A canvi d'una aportació anual de 2.000 pessetes, la nova Banda, que ha de tenir almenys vint-i-cinc músics, acompanyarà els membres del consistori a les festes del Corpus i de les Santes, i interpretarà divuit concerts cada any en els dies, hores i llocs que determini l'autoritat. El director es farà càrrec de la tria, règim i separació dels músics. Li estarà prohibit a la Banda acceptar altres contractes sense l'expressa autorització de l'alcalde.¹⁶

Tanmateix, la Banda Municipal inicia el seu trajecte oficial durant les festes de les Santes de 1912. Ho fa actuant en nou ocasions i obtenint un èxit aclaparador. La premsa abunda en elogis al director, deixa dit que la banda «ha sido el tema de todas las conversaciones» i que els músics «han empezado a usar los trajes con que la Banda ha sido uniformada, de paño azul, con ribetes y botonadura de metal blanco, que resultan elegantes».¹⁸

Per la festa major de 1912, un programa amb nou actuacions. Un programa que, amb poques variacions, es repeteix al llarg dels anys. Festivals, balls, marxes, processons i, per descomptat, acompanyaments a les autoritats a l'anada a ofici i la processó. Per afegiment, la Banda actua sempre en els seguicis de Corpus, tal com està acordat, molts matins de diumenge al Parc Municipal, en festes de carrer, ballades, serenates i aplecs a l'aire lliure. Assisteix el dia del Sant Viàtic a l'hospital, el dia de Sant Pere a baix a mar, etc. No hi ha acte, oficial o no, d'un cert relleu a Mataró en què la banda no faci acte de presència. Fins i tot, és requerida per actuar en diversos pobles del Maresme i del Vallès. La Banda assaja al primer pis de can Serra, just al davant de l'Escola d'Arts i Oficis.

Entre 1912 i els primers anys vint, la Banda Municipal viu una època daurada. La colla de professors que lidera Agustí Coll aconsegueix reputació, proporciona èxits i genera concurrència. En el repertori hi ha obres de Fall, Bizet, Fargas, Franco, Wagner, Luna, etc. i també del propi Coll

DIA 27

A LES CINC DEL MATÍ: Repic general de campanes i disparo de tronades.

A LES NOU: La Banda Municipal d'aquesta localitat sortirà de la Plaça de Pi i Margall batent marxa i recorrerà els carrers de Cuba, Merced, Rambla de Castelar, Plaça de la Llibertat i Rambla de Mendizábal, executant tot seguit una escullida composició enfront de les Cases Consistorials.

A LES DEU: L'Excm. Ajuntament precedit de dita Banda i dels Gegants i nanos, sortirà de la Casa Consistorial i's dirigirà a l'Església de Santa Maria pera assistir als

Divins Oficis

que se celebrarán en dit temple espléndidament il·luminat, cantantse per la Capella de Música la missa del mestre mossén Blanch.

Pronunciarà el panegíric de les Santes Patrones l'eloqüent orador sagrat Doctor D. Frederic Dalmau, Prevere, Catedratic del Institut de Girona.

A LES CINC DE LA TARDA:

Concert per la Banda Municipal

al davant de les Cases Consistorials.

A LES SIS I MITJA:

Solemne Processó

que sortirà del temple parroquial de Santa Maria, a tonor de les Santes Juliana i Sempromina, quin pendó principal

Fragment del programa de les festes de les Santes de 1914. S'observa que a les nou del matí, la Banda Municipal fa un recorregut urbà per anunciar la diada, i a les cinc de la tarda interpreta tot un concert.

MASMM. Programes de les Santes.

La Banda Municipal en formació davant el xalet del Parc (c.1920). MASMM. Arxiu d'Imatges. Postal «PT», donatiu de la senyora Francisca Canal.

(*Microbio chico, Camperola o Catalanesca*). La música de banda, en contraposició a la moda de la música banal i grossera, es percep aleshores com a punt de trobada privilegiat entre la música culta i les capes populars, «proporciona un instructivo a la par que módico recreo a los ciudadanos que su posición no les permite acudir a otros sitios».¹⁹

Aquest model de banda està basat en l'entusiasme dels músics, la subvenció fixa de l'Ajuntament i «el auxilio pecuniario de varios amantes de la música».²⁰ La tutela del consistori es ceneix a l'ajuda econòmica, amb la qual cal pagar els músics i cal comprar alguns instruments i el vestuari. Sobre la persona del director recauen, no només les decisions tècniques, sinó també les de personal, les de comptes i les de logística. L'augment de l'assignació de l'Ajuntament salva l'entitat musical d'una crisi puntual, però «...cesaron pronto las aportaciones pecuniarias personales y solo la subvención del Municipio tuvo que atender los naturales gastos que para material, vestuario y demás se hacían imprescindibles. Naturalmente, resultando insuficientes, determinó que la organización decayera y que su crédito artístico se derrumbara o poco menos».²¹ Finalment, el model només aguanta quinze anys. L'any 1928, un regidor, convençut dels beneficis d'una banda estable, planteja un projecte de veritable municipalització de la banda.

Disc amb la gravació del xotis *Cíñete i verás*, obra d'Agustí Coll i Agulló, interpretada per la Banda Municipal de Mataró, dirigida pel mateix compositor. Gramófono S.A.E. Barcelona. MASMM.

SUCCESSIÓ DE DIRECTORS DE LA BANDA MUNICIPAL

Agustí Coll Agulló	1912-1929
Bernardí Gálvez Bellido	1929-1930
Josep Llorà Casademunt	1930-1939
Domènec Rovira Castellà	1939-1944
Roman Alía Fuente	1944-1949
Jaime Bodmer Meylan	1949-1951
Adrià Sardó	1951
Joan Fossas Amils	1951-1953
Honorat Vilamanyà Serrat	1953-1963
Enric Gassol Crusat	1964-1966
Francisco Sánchez Yñiguez	1966-1975

Llista cronològica dels directors de la Banda Municipal en tota la seva trajectòria.

1928. EL PROJECTE DE FRANCESC SPÀ O COM DIGNIFICAR UNA BANDA

El 28 de març de 1928 s'obre un impàs en el govern municipal perquè dimiteixen, per desavinences amb l'alcalde Antoni de Palau, catorze dels vint-i-cinc regidors. La crisi es tanca quan, a mitjan mes de maig, prenen possessió noves persones per designació directa del governador civil. Tots ells militants o simpatitzants de la Unió Patriòtica, partit únic, formaran part del darrer consistori de l'època de la Dictadura de Primo de Rivera. Entre ells, hi ha Francesc Spà Salarich (1874-1934), reputat farmacèutic, professor de l'Escola d'Arts i Oficis, bon afeccionat a la fotografia i gran melòman.

Francesc Spà és nomenat quart tinent d'alcalde, forma part de la comissió d'Hisenda i és el delegat de la Banda Municipal. Conscient dels factors que debiliten l'agrupació instrumental que ens ocupa, intercedeix perquè l'Ajuntament prengui cartes en l'assumpte. A l'estiu es documenta sobre la gestió i el funcionament d'algunes bandes

Francesc Spà Salarich amb la seva càmera (c.1910).
Col·lecció Spà Salarich. MASMM. Arxiu d'Imatges.

il·lustres. Concretament, sabem que l'agost rep una carta de l'alcalde de Vic que inclou tot el reglament de la banda de la ciutat osonenca que segur que li serveix de model.²² Juntament amb Bernardí Ros, delegat de l'Escola d'Arts i Oficis, presenta un projecte ambiciós que ho regira tot. El 2 de setembre de 1928 tots dos signen una proposició per reorganitzar completament la banda i per crear, amb plena coordinació, una escola municipal de música que pugui nodrir d'aprenents l'agrupació instrumental.

El ple del consistori del 19 d'octubre aprova un dictamen, provinent dels negociats de Foment i de Governació, en el sentit de constituir una renovada Banda Municipal i organitzar una Escola Municipal de Música amb un director comú i cinc professors «que seran els de major aptitud de la banda Municipal».²³ S'aprova una partida anual de 27.350 pessetes per als músics de la Banda. S'aprova, així mateix, el reglament intern. Està clar que el consistori decideix implicar-s'hi i fer que la Banda sigui més «municipal» que a l'etapa anterior. El poder local s'obliga a un major esforç econòmic i, lògicament, s'adjudica una acció més intervencionista sobre la Banda Municipal.

La maquinària administrativa es posa en marxa i fa imprimir cinc-cents exemplars del reglament. La Banda Municipal de Mataró, així és com s'anomena oficialment, depèn de l'Ajuntament i té director i trenta-nou músics. Cinc capítols i trenta-sis articles on s'estableixen els drets i els deures de cada part, un règim de cinc assaigs mensuals i, a

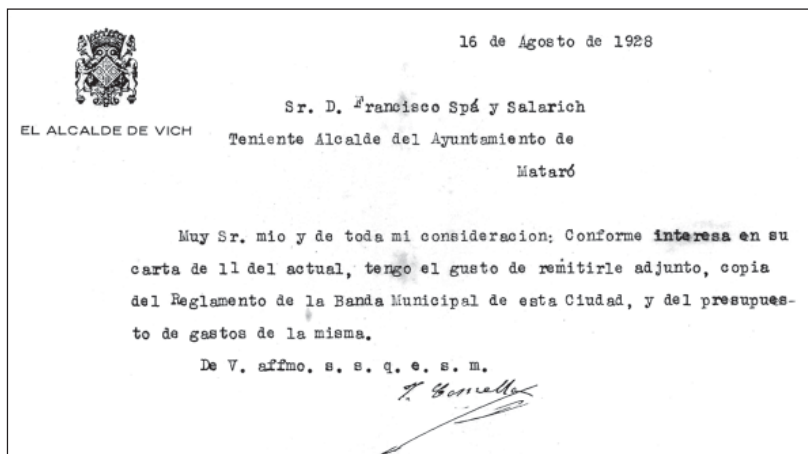
part de l'acompanyament al consistori en diades assenyalades, un concert setmanal (exceptuant tot l'agost). Una normativa sobre assistència, puntualitat, netedat personal, vestuari i cura dels instruments i un règim de sancions. Com a apèndix, s'hi troba el programa de proves per al concurs oposició de lliure concurrència per accedir a les places de professor de la Banda i una taula de tarifes dels serveis que l'entitat pot oferir. Els beneficis obtinguts en els contractes amb particulars es repartiran al 50% entre Ajuntament i músics. El regidor delegat de la Banda és el responsable de les principals decisions pel que fa al personal i a la comptabilitat.²⁴

El regidor Spà sap que la renovació dels instruments és una peça fonamental del procés i que tot el material ha de ser patrimoni municipal per trencar, així, el model de la banda anterior:

«Nuestra banda debe reorganizarse y todo Mataró lo agradecerá. Debe progresivamente adquirir el instrumental necesario pues aunque sea doloroso decirlo, hay que consignar que el Ayuntamiento solo tiene tres o cuatro instrumentos de su propiedad y el resto es de los profesores».²⁵

Francesc Spà Salarich i els seus deixebles de química a l'Escola d'Arts i Oficis (c.1910).
Col·lecció Spà Salarich. MASMM.
Arxiu d'Imatges.

Carta de l'alcalde de Vic en què comunica a Francesc Spà que li envia el reglament de la Banda Municipal de Vic (1928).

Arxiu família Spà.

de la corporació i Francesc Spà, proposa el nomenament de vint-i-set professors. El ple del 3 de maig resol l'afer i els nomena definitivament. Coll és confirmat amb la designació de director i Josep Llorà amb la de subdirector.²⁶ La majoria són residents a Mataró, però n'hi ha alguns de fora (Lleida, Ripoll, Canet...). L'assignació anual per a cada músic

és considerable. El director 2.000 pessetes; els professors solistes, 1.200 pessetes; els professors principals, 1.000 pessetes, etc. A partir d'aquí, i fins que aquest model de banda es suprimeixi al març de 1930, tots els nomenaments i les renúncies, altes i baixes de personal, passen pels òrgans col·lectius de govern, sigui el ple de l'Ajuntament o la Comissió Municipal Permanent.

La de 1928 és l'aposta més agosarada de tota la història de la banda local, perquè planteja un ens musical absolutament municipal. Els músics passen de ser llogats a ser part de l'Administració. L'Ajuntament assumeix els objectius culturals cara a la ciutat amb una banda més present, més nombrosa i de més qualitat. El consistori és el propietari dels instruments i el vestuari, i s'encarrega de la comptabilitat, es proveeix de músics mitjançant oposicions de selecció de personal, etc.

1929-1930. UNA VERITABLE, PERÒ EFÍMERA, BANDA MUNICIPAL

El 17 de maig de 1929, a les deu del vespre, davant de l'Ajuntament, té lloc el concert inaugural de la renovada Banda Municipal. Agustí Coll dirigeix una agrupació de quaranta músics que estrenen instrument i vestit. Sabem que hi ha obsequis per als músics i per als assistents, a més d'un vi d'honor per celebrar el bateig de l'agrupació. La nota de premsa de l'endemà ens situa perfectament:

«Ahir al vespre sobre les 10 va començar la nova Banda Municipal el seu concert inaugural. Els balcons de la casa de la ciutat estaven ocupats pels regidors i llurs famílies. També hi assistí el mestre Borràs de Palau, autor d'una de les composicions executades. Nombrosos ciutadans escoltaren l'audició des del carrer. Els músics amb instruments flamants i uniformes nous produïren força impressió i imposaven pel seu nombre. Foren aplaudits».²⁷

Després d'un concurs obert per a la compra de tot l'instrumental, el ple de l'Ajuntament del 4 de febrer de 1929 adjudica el subministrament dels instruments a Ramon Parramon Castany per valor de 25.750, a pagar en tres anualitats. La llista dels instruments que es compren ens parla d'una agrupació dominada pels instruments de vent (més de trenta) i tres instruments de percussió (la caixa, el bombo i els platerets). Entre els aeròfons de fusta, hi destaquen els clarinets i els saxòfons. Hi ha també un requint, una flauta, un flautí, un oboè i un fagot. Entre els de metall hi ha tres trompetes, dos fiscorns, tres trombons, dos bombardins, dues trompes i tres tubes. Tots els instruments són d'importació, marques extres europees i americanes, especialment la C.G. Conn d'Elkhart. Tots els estoigs i les fundes són de fabricació nacional.

Al febrer, l'Ajuntament també es preocupa per adquirir nou vestuari per als músics. Treu a concurs la confecció de quaranta-un vestits d'hivern i vuitanta-dos vestits d'estiu amb les respectives gorres, i n'adjudica la compra per menys de 7.000 pessetes. Al març, es fan arreglar alguns faristols i es gasten 1.022 pessetes per comprar insígnies i paper pentagramat per copiar les partícels.

Pel que fa al personal, atenent que els músics seran treballadors directament remunerats pel Comú, no pas pel director, i per tal d'exercir un control inicial sobre la seva qualitat professional, el ple de l'Ajuntament de 14 de febrer de 1929 acorda proveir-se de músics amb el mètode habitual en les institucions oficials, convocant oposicions per cobrir les places de director, professors de primera i professors de segona. Es presenten trenta-una sol·licituds, entre les quals hi ha la d'Agustí Coll i Agulló, que és l'únic que opta a la plaça de director.

El 3 d'abril, el tribunal, integrat pels músics Joan Borràs de Palau i Julián Palanca, el mestre nacional Fortunato Fontana, l'alcalde, el secretari

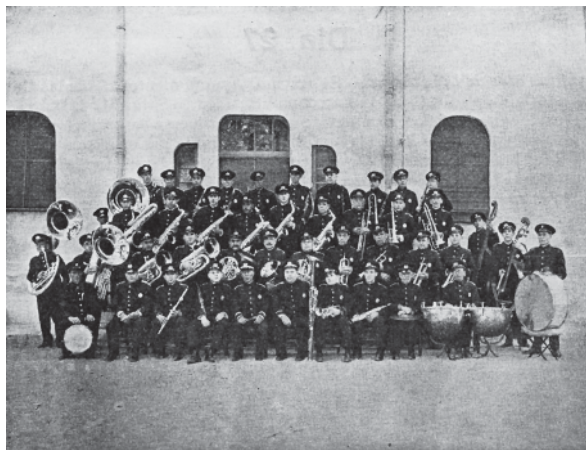
Si bé el reglament esmenta que la seu social de la Banda és l'Escola d'Arts i Oficis, de seguida es constata que no hi ha cap sala capaç d'acollir còmodament els assaigs de quaranta músics. Per això, la Comissió Municipal Permanent, en sessió de 6 de maig, a proposta del senyor Spà, pren les mesures pertinents per habilitar un nou local fruit d'una cessió gratuïta:

«Aprobar la proposición del concejal Delegado de la Banda Municipal, y en consecuencia que en el vestíbulo del cine Moderno se instalen por cuenta del municipio las lámparas necesarias para que pueda ensayar en dicho lugar, cedido gratuitamente, aquella Banda, invirtiendo al efecto 300 ptas de la consignación que figura para la misma y que se construyan 4 cajas estuches para los bajos, al efecto de evitar su deterioro».²⁸

Quant a actuacions, la Banda Municipal viu, entre juny i agost, un dels estius més intensos de la seva trajectòria. A principis de juny participa en les processons de Corpus i a finals de juliol, per les festes de les Santes, fa nou sortides en quatre dies, entre concerts, ballables i processons. Per cert, que per les Santes és quan la banda «...estrenà uns uniformes d'estiu blancs de cap a peus».²⁹ Tal com recull el

reglament, ambdues celebracions són preceptives, talment com els concerts setmanals establerts per conveni. A la premsa local, n'hem localitzat alguns. El diumenge 8 de juny, concert matinal al Parc; el 18 de juny, a la plaça de Santa Anna; el 16 de juliol, concert de nit a la Rambla, davant el Clavé Palace. És en aquests concerts on la banda pot mostrar la seva qualitat amb repertori de lluïment. Interpreta un pasdoble de Segura, tres peces de *L'Arlesien* de Bizet, l'obertura *Egmont* de Beethoven, *La berbena de la Paloma* de Breton, la sardana *Cants del poble* d'Agustí Coll, entre d'altres.

En canvi, les actuacions que són comandes d'entitats i veïnats (serenates, altres processons religioses o actes especials) es vehiculen com a contractacions acordades i acceptades per la pròpia Comissió Municipal Permanent, òrgan que determina el preu en funció de les tarifes estipulades per cada tipus d'intervenció musical. Hi ha dues grans modalitats, la banda completa i la mitja banda. Es pot triar entre set opcions per a la banda completa: assistència a processó, cercavila d'una hora, cercavila de més temps, ballable de tarda (12 peces), ballable de nit (16 peces), ballable de tarda i nit (24 peces) i concert (5 números musicals). Si es volen uns preus més rebaixats, es pot contractar mitja banda amb les mateixes opcions, a excepció del concert que només és possible amb la banda al cent per cent. Els preus oscil·len entre 150 i 500 pessetes. Si alguna entitat demana dos o més serveis, se li aplica normalment una bonificació. Entre els acords consistorials i la premsa local, hem detectat un calendari abarrotat d'actuacions fruit de contractes:

Banda Municipal de reciente creación

Tarifa a regir en las contrata de la Banda

BANDA COMPLETA	
Asistencia a procesión cívico o religiosa	500 ptas.
Concierto (integrado por 5 números musicales)	300 "
Pasacalle (duración máxima: una hora)	250 "
" (suplemento por cada hora más)	100 "
Baile tarde (12 baillables)	200 "
Baile de noche (16 baillables)	350 "
Baile, tarde y noche (8 y 16 baillables respectivamente)	500 "
MEDIA BANDA (Exclusivamente para la localidad)	
Procesión cívico o religiosa	150 ptas.
Pasacalle (duración máxima: una hora)	150 "
" (suplemento por cada hora más)	75 "
Baile de tarde (12 baillables)	150 "
Baile de noche (16 baillables)	200 "
Baile de tarde y noche (8 y 16 baillables respectivamente)	300 "

NOTA.—Cuando en una misma contrata se solicite la Banda por dos o más conceptos de los de arriba detallados separadamente, así como para otras tocatas no especificadas en las listas anteriores, el Concejal-Delegado, de acuerdo con el Director, podrá conceder una bonificación razonable o establecer precios especiales, haciéndolo constar en acto de la firma.

Juny	Processó del Cor de Maria	150 pts.
Juliol	Processó Carmelites Descalces	150 pts.
Juliol	Festa Sagrat Cor, Cercle Catòlic	150 pts.
Juliol	Festa dels xofers. Sant Cristòfol	500 pts.
Juliol	Festes al c. de Sant Francesc	400 pts.
Juliol	Festes al c. d'Argüelles	300 pts.
Juliol	Festes al c. de les Monges	200 pts.
Juliol	Processó poble de Sant Celoni	500 pts.
Juliol	Festes al c. del Carme	200 pts.
Juliol	Festes al c. de Sant Joaquim	350 pts.
Agost	Festes al c. de Massevà	200 pts.
Agost	Festes al c. de Cristina	200 pts.
Agost	Festes al c. de Cooperativa	300 pts.
Agost	Festes al c. Santa Marta	600 pts.
Agost	Festes al c. de Balmes	350 pts.
Agost	Festes al c. de Meléndez	350 pts.
Agost	Festes al c. de Guifré	350 pts.
Agost	Festes al c. de Churruca	400 pts.

La Banda Municipal de Mataró, recent renovada (1929). A sota, les tarifes dels serveis que la Banda pot oferir, segons el nou reglament. Imatge extreta del programa oficial de les festes de les Santes de 1929.

Arxiu família Guanyabens.

La Banda Municipal davant l'Ajuntament, per les Santes de 1929. L'agrupació estrenava vestuari blanc d'estiu i llua nous instruments. MASMM. Arxiu d'Imatges. Postal Edicions Carreras.

Aquest període daurat de la Banda Municipal no passarà de deu mesos, perquè, tal com veurem, al març de 1930 s'anul·larà a tots els efectes aquest model gairebé funcional de banda. Doncs bé, durant els primers quatre mesos d'aquest lapse de temps, el director del conjunt és Agustí Coll, però els darrers sis mesos és un altre músic qui porta la batuta, un professor del Conservatori del Liceu de Barcelona anomenat Bernardí Gálvez.

Agustí Coll i Agulló, vinculat a la Banda des dels inicis, té 56 anys i decideix sol·licitar la jubilació cap a mitjan mes d'agost. Alguna contrarietat fa desistir el mestre mataroní de continuar? O realment vol retirar-se amb l'oportunitat de tenir garantida una paga anual gràcies a la seva recent condició de funcionari? Sigui com vulgui, el ple de l'Ajuntament de 9 de setembre de 1929 acorda «jubilar asimismo al director y profesor de la Escuela Municipal de Música Don Agustín Coll Agulló, director también de la banda municipal, con el haber de 1.500 pesetas anuales y aceptando sus ofrecimientos de cooperar en dicha banda, en cualquier ocasión en que fuera preciso».³⁰ El mateix ple aprova el nomenament amb caràcter interí de Gálvez com a director de la banda, i director i professor de l'escola. Hem de suposar que algú ha aconsellat de contractar-lo per donar un nou impuls a la formació. Bernardí Gálvez Bellido (1891-1943) ronda els quaranta anys, té una experiència provada i és un reconegut violoncel·lista.

Amb el setembre arriba un nou curs escolar i és el moment de la reorganització de l'Escola Municipal de Música, tal com han projectat els regidors Francesc Spà i Bernardí Ros. La matrícula s'obre el dia 15 i les classes comencen el dia 1 d'octubre a l'edifici de can Serra, l'actual casa museu. El mateix consistori aprova el quadre de professors, assignatures i remuneracions. El director Gálvez s'encarrega de les classes de piano, violoncel, contrabaix, interpretació i música de cambra. El subdirector Llorà, amb l'ajuda de l'administrador Isidre Miracle, impartirà solfeig, teoria, harmonia i fagot. La llista continua amb sis professors més i un conserge.

Tornem a la banda de música. El dia 8 de setembre, ja sota la direcció de Bernardí Gálvez, la Banda Municipal de Mataró participa al concurs de bandes civils de fins a cinquanta membres, en el marc de l'Exposició Internacional de Barcelona. L'esdeveniment té lloc al saló de festes del Palau Nacional. Entren en competició quatre bandes, la de Mataró, la del Centre Vallenc de la Vall d'Uxó, la d'una societat artística d'Alcúdia i la municipal de Terrassa. Totes toquen una peça obligada (*Gnoms* d'Enric Morera) i dues de lliures. La mataronina, que interpreta una composició de Coll i l'andante de la cinquena simfonia de Beethoven, queda en tercer lloc. El premi en metàl·lic es reparteix entre els músics «...que agradecen al Ayuntamiento haya acordado se haga en esta forma».³¹

Durant sis mesos, Gálvez és el màxim responsable tècnic de la Banda Municipal, introdueix nou repertori (Berlioz, Korsakow, Barbieri, Wagner...) i ofereix concerts dominicals a la platja, al Parc i a la plaça de Santa Anna. Sempre compta amb el suport polític del regidor delegat, Francesc Spà, que continua aconseguint millores per a l'entitat (augment de les nòmines dels músics i compra de

Insígnia de gorra de la Banda Municipal de Mataró. Col·lecció particular.

nou instrumental). Fins i tot, Spà signa la proposició d'augmentar la plantilla fins a cinquanta músics en vistes al pressupost de 1930, però en aquest cas els seus objectius no s'acompliran perquè el març d'aquell any els canvis polítics liquiden bona part de la feina de reorganització de gairebé dos anys.

1930. UNA INTERRUPCIÓ DRÀSTICA PER CANVIAR DE MODEL

La Dictadura de Primo de Rivera arriba al seu final. A nivell local, els canvis es van coent al gener-febrer de 1930. El senyor Enric Arañó retorna a l'alcaldia de la qual havia estat desbancat l'any 1923. Francesc Spà no renova perquè el consistori canvia totalment de composició. Gálvez, sospitant que la Banda està a la corda fluixa, s'entrevista dues vegades amb el nou regidor delegat, Antoni Gualba, i escriu una carta de felicitació a l'alcalde Arañó en què aprofita per desitjar «el definitiu ressorgiment de la col·lectivitat que dirigeixo».³²

Ni gaire ni gens. Les coses es torcen del tot per a la banda. El ple de l'Ajuntament de 24 de març de 1930 decideix dissoldre la Banda Municipal (mestres i director) i acomiada els professors de l'Escola de Música, anunciant que acabaran les classes el 31 de maig. Una resolució dràstica per marcar diferències amb l'anterior govern afí a les posicions conservadores? La consideració que la banda existent era massa privilegiada i elitista? Antoni Gualba, l'autor del dictamen que justifica aquesta mesura, demana la paraula en plena sessió per deixar clar que els arguments són de gran calatge i són econòmics:

«Vull donar una explicació, com a delegat de la Banda. L'any 1923, aquesta costava a l'Ajuntament 8.000 pessetes, i tenia l'obligació de donar un concert cada mes i actuar en festes senyalades. Des de l'abril a desembre de 1928 es gastaren per la Banda 43.750 pessetes. Aquest any [1929], per sous i tres instruments, s'han consignat 45.540 pessetes, més 8.500 per l'escola. A més es deuen 17.566,70 pessetes d'instruments. Crec que una ciutat on falten escoles, llum i tantes altres coses necessàries, no es pot permetre aquests luxes».³³

S'obre expedient per demanar i verificar que tots els músics retornen l'instrument i les peces de vestir. El mateix ple encarrega a Antoni Gualba i Josep Monclús que estudiïn propostes per organitzar la banda i l'escola d'una manera que s'adeqüi a les possibilitats pressupostàries. Un mes i mig

després, el dia 15 de maig, l'Ajuntament convoca mitjançant concurs públic els serveis musicals de banda entre les agrupacions de la localitat sota les condicions que s'especifiquen:

- 1) La banda haurà de fer dos concerts mensuals i acompanyar la corporació municipal en els actes oficials i les processons del Corpus i Les Santes.
- 2) El director de la banda rebrà una subvenció de 15.000 pessetes anuals en dotze mensualitats per totes les despeses de personal i conservació de l'instrumental.
- 3) Un reglament intern regularà els drets i deures, les sancions i la distribució dels diners entre els músics segons categoria.
- 4) L'Ajuntament lliurarà una sola vegada el vestuari i l'instrument per a tothom, però en conservarà la propietat. El manteniment correrà a càrrec de la mateixa banda.
- 5) La banda podrà anomenar-se «Banda Municipal» i comptarà amb un director i trenta músics.

Les bases concreten quins són els trenta instruments. Setze són aeròfons de fusta, onze de vent metall i tres de percussió. Les bandes tenen quinze dies per presentar les seves sol·licituds en sobre tancat. Bernardí Gálvez no es presenta, en canvi sí que ho fa el fins aleshores subdirector Josep Llorà, que és qui esdevé l'adjudicatari del nou servei de banda, gràcies a la resolució del ple de l'Ajuntament d'11 de juny de 1930.

LA BANDA MUNICIPAL DE JOSEP LLORÀ

Josep Llorà i Casademunt (1890-1939), músic de professió, estableix una relació contractual gairebé personal amb l'Ajuntament. Amb la quantitat de 15.000 pessetes anuals ha de triar el personal, comandar els assaigs i concerts i gestionar la logística per fer front a tot el que se li demana a la banda, dos concerts al mes i tots els actes oficials. A canvi, la seva agrupació podrà lluir el nom de Banda Municipal.

Nascut l'any 1890 a Cervià de Ter, sabem que Llorà cursa estudis musicals a la ciutat de Terrassa i que Ramon Serrat és el seu mestre d'harmonia. El trobem als anys vint a Mataró. Viu al carrer de Gravina, està casat i té dues filles. L'any 1929 guanya la plaça de fagot de primera a les oposicions de la banda i és nomenat subdirector. Al setembre del mateix any figura com a professor de solfeig, harmonia i fagot a la renovada Escola Municipal de Música aixoplugada dins l'Escola d'Arts i Oficis.

Retall de publicació desconeguda en què es dona notícia de l'actuació de la Banda Municipal a la Sala Cabanyes amb motiu d'un programa de Ràdio Associació de Catalunya (entre 1933 i 1936).

MASMM. Arxiu d'imatges.
Donatiu del senyor Vicenç Badia.

L'any 1930, juntament amb el càrrec de director de la Banda, li pertoca dirigir també l'Escola Municipal. I ho fa fins a la seva mort al gener de 1939, però en tot aquest període, els recursos escassos, primer, i els anys de guerra, després, ens remeten a una escola molt afeblida i amb poc pes en l'àmbit cultural mataroní.

Instrumentista de tible, violí, fagot i clarinet, Josep Llorà toca en diverses cobles de sardanes. Durant una temporada forma part de la cobla Barcelona. Compon sardanes com *Les noies de Mataró* (1923), *Plany* (1926), *Tardoral* (1923), *L'aplec de Burriac* (1932) o *Muntanya amunt* (1936). També crea obres per a banda, com *La marxa de l'Evalú* o el pasdoble *Gran Parada*.

Totes les dades indiquen que Llorà viu, si més no als anys trenta, únicament de la música, donant classes i encapçalant la Banda, a diferència de la seva majoria de membres que solen ser administratius, menestrals o obrers, que amb la música es treuen un petit salari complementari. Lluc Capdaigua i Martorell, antic músic de la Banda, en conversa mantinguda l'any 2006 amb l'autor d'aquest article,³⁴ explica que l'any 1933, quan tenia 16 anys, va començar a anar a classes de solfeig i clarinet a l'Escola de Música amb en Josep Llorà. Recorda que el seu mestre i director, especialment durant els anys de guerra, vivia amb una economia de mínims.

De fet, aquesta estretor econòmica queda palesa en la sol·licitud que el mateix Llorà presenta el 15 de desembre de 1937 a l'Ajuntament.³⁵ En tant que director de la Banda Municipal i membre del cos tècnic de Directores de Bandes de Música, demana que se li concedeixi el càrrec de professor de música amb un sou anual fix i augments cada cinc anys, tal com diu el reglament derivat de la llei de 20 de desembre de 1932 del Cuerpo Nacional de Directores de Bandas de música, aprovada pel govern de la República. El 27 d'abril de 1938, la Comissió de Govern acorda complaure'l amb el sou de 6.000 pessetes anuals a canvi de «quedar

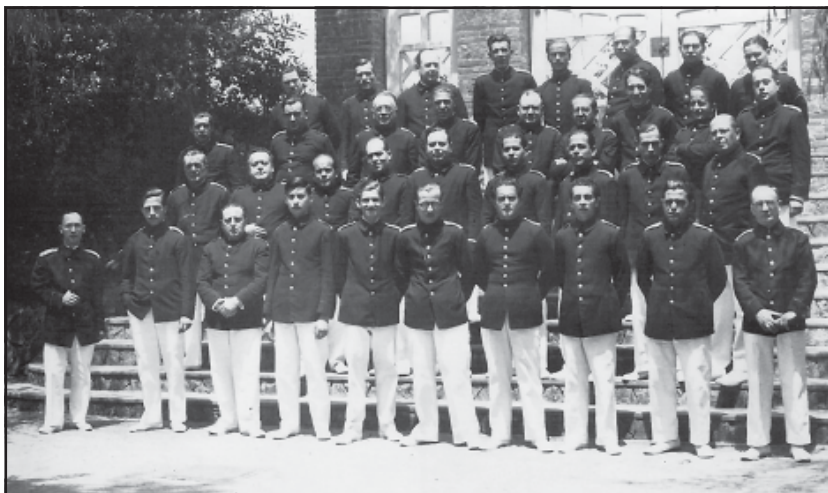

subjecte al reglament vigent pels funcionaris d'aquest municipi i no percebre cap altre sou»³⁶ ni cap altra gratificació per tots els serveis que presti o pugui prestar tant a la Banda com a l'Escola. L'home obté, doncs, una precària estabilitat, però que li dura molt poc perquè mor al cap de vuit mesos, pocs dies abans que les tropes nacionals entrin a Mataró.

Reculem i tornem a la Banda. La primavera de l'any 1930 Josep Llorà és el nou músic director que ha guanyat el concurs convocat per l'Ajuntament per trencar amb l'ampul·lositat de la banda anterior i racionalitzar les despeses. Estableix un nou reglament de règim intern, programa dos concerts al mes i ja s'encarrega del repertori del Corpus i de les Santes. Un any després, a la premsa local, un article enumera el que és tradició i costum en la celebració de la festa major, i quan parla de la Banda Municipal lloa les fites aconseguides per Llorà, tot i les retallades:

La Banda Municipal a les escales del Parc, amb el seu director, Josep Llorà, al centre (entre 1933 i 1936).

MASMM. Arxiu d'imatges. Donatiu del senyor Vicenç Badia.

«Ens cal fer un elogi a l'activitat heroica desplegada aquests dies pels professors de la Banda Municipal. La intensitat de les llargues bufades d'aquests dies, sembla que ha batut els records mundials. Aquella serenitat elegant, sòbria, impassible de la batuta del mestre Llorà ha fet possible economies de reserves, per a portar a un bon desenllaç la seva missió. Això vol dir que encara tenim *Verbena*, *Himne de Riego* i *Marxa de l'Evalú* (aquesta última del mestre Llorà) per molt de temps».³⁷

Ens aturem al reglament de règim intern de la Banda que s'aprova l'any 1931. Estableix quines són les trenta-una places instrumentals i les retribucions per a cada categoria. Hi ha un director, cinc professors solistes, onze professors de primera i catorze de segona. Aclareix molt bé que l'instrument i les peces de vestuari es lliuren en dipòsit a cada músic. Es regulen aspectes com la puntualitat als concerts, l'assistència als assaigs i la creació d'una mutualitat del professorat amb els ingressos imprevistos i provinents de les penyores que es paguin com a sancions. La novetat, en aquesta ocasió, és la constitució d'una comissió administrativa que vetllarà per la gestió de la Banda Municipal (material, comptes, arxiu, etc.) i que estarà formada per cinc músics elegits en assemblea anual. Els càrrecs de director i administrador no seran dels que es renoven cada any. El darrer article explica que l'Ajuntament procurarà no cedir la Banda a particulars o entitats.

Els resultats electorals del 12 d'abril de 1931 provoquen un canvi polític de primer ordre. S'instaura la Segona República i el nou govern de Mataró, de signe laïcista, busca marcar les diferències i decideix no assistir oficialment a cap acte religiós. A més, es suprimeixen les processons entre 1931 i 1934 (l'any 1935, en torçar el govern cap a la dreta, tornen les processons al carrer). Això afecta directament la Banda Municipal, ja que per Corpus no ha d'actuar i per les Santes ho fa només amb un concert diari. Per contra, la festa del 14 d'abril, festa dels primers aniversaris de la proclamació de la República, pren força com a dia mig festiu, ple d'actes i inauguracions. El dia assenyalat de 1932 la Banda fa un concert a les deu del matí davant la casa consistorial, a les onze acompanya les autoritats fins al Parc, on s'inaugura una biblioteca a l'edifici del Xalet, i a la nit, a la plaça de la Llibertat, avui plaça de Santa Anna, té lloc un concert en què alterna amb una cobla de sardanes.

El 14 d'abril de 1935, a les onze del matí, la Banda dona un concert davant del brollador del Parc, element decoratiu que s'acaba d'inaugurar. A continuació té lloc una desfilada militar davant l'Ajuntament i la Banda també hi té el seu paper, com a música institucional: «El banderí del Regiment fou saludat amb l'Himne de Riego per la Banda Municipal que amenitzà la desfilada amb vàries composicions».³⁸ El mateix dia de l'any 1936, a la tarda, s'inaugura el nou mercat, avui Mercat de la plaça de Cuba. Un esdeveniment multitudinari que sonoritza la Banda Municipal amb composicions diverses.

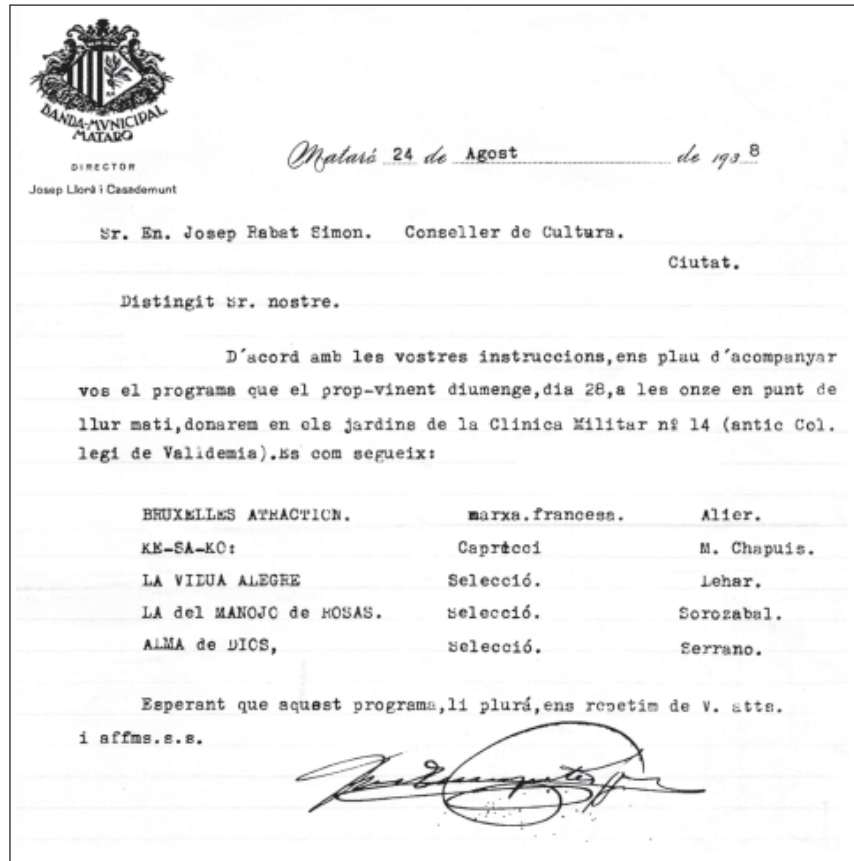
La Banda Municipal, amb el seu director, Josep Llorà, al centre (entre 1935 i 1938). MASMM. Arxiu d'imatges. Donatiu del senyor Vicenç Badia.

Carta de l'administrador de la Banda Municipal en què fa saber al regidor de cultura, Josep Rabat Simon, el programa del concert que es farà el 28 d'agost de 1938 a l'Hospital Militar núm. 14 (antic col·legi de Valldemia). AMM, C-0026.02.

Quan les autoritats entren a tallar les cintes sonen els acords d'*Els Segadors* i, després dels parlaments, la Banda interpreta de nou l'himne de Catalunya, *l'Himne de Riego* i *La Internacional*. Una altra gran ocasió ciutadana en què la Banda Municipal participa activament és la nova Fira Comercial i Agrícola, que entre 1933 i 1936 intenta reanimar la tradicional fira de Pentecosta al llarg de la Rambla i la plaça de Santa Anna.

ELS ANYS DE LA GUERRA CIVIL. LA BANDA MUNICIPAL AL SERVEI DE LA CAUSA

Amb l'esclat del conflicte bèl·lic al juliol de 1936, el calendari festiu queda tocat i, dins d'aquest, les festes marcadament religioses desapareixen del tot. El trasbals de la vida quotidiana és extrem. Res no és normal quan s'està en guerra. Amb tot, la banda mataronina, després de la incertesa dels primers mesos, reapareix, sempre al servei de

l'Ajuntament, en un festival a benefici de les milícies anti-feixistes, que es celebra al Parc, la tarda del diumenge 27 de setembre de 1936. Un seguit de demostracions ciclistes i de boxa es combinen amb cançons de música coral i música de

banda. Com a cloenda, s'interpreten els tres himnes del moment per defensar i enaltir la República, la pàtria i el proletariat.

«Com a fi de festa, la Banda Municipal dirigida pel mestre Coll que havia amenitzat l'acte, interpretà l'Himne de Riego, els Segadors i la Internacional, que foren molt aplaudits. Eren prop de les vuit del vespre quan el públic desfilava, satisfet del festival i d'haver posat un granet de sorra més en l'obra antifeixista de reraguarda».³⁹

Ens adonem que Agustí Coll dirigeix aquest concert. No és que Josep Llorà hagi deixat la direcció, és simplement que en algunes ocasions, per raons que desconeixem, Coll li dona un cop de mà, tal com ens comenta Lluç Capdaigua que recorda, en la seva entrevista,⁴⁰ aquestes aparicions puntuals del músic veterà.

La banda participa en els actes de cloenda de la Setmana de l'Exèrcit, el 6 de març de 1937, com també en la inauguració de la tómbola organitzada per les seccions femenines del Centre Republicà Federal i del POUM a benefici de l'assistència social a Mataró, el dissabte 10 d'abril del mateix any. Són exemples d'esdeveniments en què una representació de l'Ajuntament es fa acompanyar per la Banda Municipal.

Nota de la Conselleria d'Assistència Social

Concert de la Banda Municipal a l'Hospital municipal

Per disposició de l'amic Josep Rabat, Conseller Regidor de Cultura del nostre Ajuntament, demà diumenge, a les onze del matí, en els jardins de l'Hospital municipal tindrà lloc el concert de la Banda Municipal, d'acord amb el programa que figura en altra nota d'aquestes planes.

Amb ocasió d'aquesta festivitat pels nostres malalts, aquesta Conselleria invita a tots els ciutadans perquè assisteixin a l'esmentat acte i a l'ensiem es fa avinent que es podrà visitar les sales de malalts, Dispensaris, Raig X., etc., durant el temps dedicat al concert.

Tot el que amb satisfacció posem a coneixement de tothom a fi de que la festa tingui un relleu simpàtic i alegre pels malalts.

Mataró, 16 de juliol del 1938.—El Conseller Regidor de Governació i Assistència Social, Josep Serra.

Nota de premsa que informa del concert de banda que tindrà lloc a l'Hospital Municipal, el diumenge 17 de juliol de 1938.

Llibertat, 16 de juliol de 1938, p. 1.

A partir del novembre de 1936, la presència de la Banda Municipal es normalitza amb els clàssics concerts de quarts de dotze, els matins de diumenge al Parc Municipal. Llorà dirigeix una mitjana de dos concerts al mes, sempre amb cinc peces al programa. Aquestes són les adaptacions per a banda de grans partitures de sarsueles, òperes, pasdobles, sardanes i altres gèneres musicals, incloses al repertori del moment en forma de fragments seleccionats:

<i>Marina</i>	Arrieta
<i>Los claveles</i>	Serrano
<i>Sereneta</i>	Schubert
<i>La marxa militar</i>	Schubert
<i>En un mercat persa</i>	Kettelbey
<i>A la plaça</i>	Morera
<i>La Santa Espina</i>	Morera
<i>Granada</i>	Albéniz
<i>La dama d'Aragó</i>	Solé
<i>Cavalleria rusticana</i>	Mascagni
<i>La manta zamorana</i>	Caballero
<i>La Viejecita</i>	Caballero
<i>Bohemios</i>	Vives
<i>La Generala</i>	Vives
<i>Tanhäusser</i>	Wagner
<i>Lohengrin</i>	Wagner
<i>Ein Alumbat</i>	Wagner
<i>Les Rousalkys</i>	Bernical
<i>Azabache</i>	Moreno Torroba
<i>Gran parada</i>	Llorà
<i>Danses hongareses 5 i 6</i>	Brahms
<i>El asombro de Damasco</i>	Luna
<i>Els cadets de la reina</i>	Luna
<i>La font del Parc</i>	Coll
<i>Tardoral</i>	Coll
<i>Katiuska</i>	Sorozábal
<i>La guitarra de Fígaro</i>	Sorozábal
<i>València</i>	Lope
<i>La viuda alegre</i>	Lehar
<i>Amades</i>	Teixidor

Amb carta de 5 de juny de 1938, el regidor de cultura de l'Ajuntament de Mataró, Josep Rabat, comina Josep Llorà a realitzar els concerts dominicals en els «patis jardins dels Hospitals Militars i cases d'assistència (...) a fi d'ajudar a la compenetració del poble amb l'Exèrcit de la República i amb les Brigades Internacionals que tan generosament vénen a ofrenar llurs vides en defensa de la nostra causa».⁴¹ Una altra finalitat que s'explicita és oferir als vellets asilats de la ciutat «algun moment més d'esplai i companyia amb els ciutadans».

És així com a partir d'aleshores, i durant el tram final del conflicte, la Banda Municipal toca de forma itinerant al Casal de Curació de les Brigades Internacionals (edifici del col·legi salesià), a l'Hospital Militar número 14 (edifici del col·legi de Valldemia), a l'Hospital Municipal, al Casal de Vellets i al Casal de Velletes. Per norma general, ho fa cada quinze dies. El darrer concert del qual tenim constància té lloc el dia 11 de desembre de 1938 a l'Hospital Militar instal·lat a Valldemia. Els músics toquen, com sempre, cinc peces del repertori habitual. Porten la batuta, de forma alternada, Agustí Coll i Josep Llorà.

A Mataró, la Guerra Civil s'acaba a finals de gener de 1939. Josep Llorà, el músic director adjudicatari del servei municipal de banda des de fa vuit anys, mor el dia 17 d'aquest mateix mes. La història fa un punt i a part. Comença la postguerra. La Banda Municipal també fa un punt i a part. Al juliol, un jove músic mataroní, Domènec Rovira, es postula com a nou director, sol·licita la represa de l'activitat de la Banda i el restabliment de l'Escola de Música. Comencen les gestions per no perdre la música institucional de la ciutat. Comença la segona meitat de la trajectòria de la Banda Municipal.

Nicolau Guanyabens i Calvet

NOTES

- 1.- JOSEP MARIA ALMACELLES DíEZ, «Les bandes municipals de música. Un factor de desenvolupament cultural i musical», Catàleg de l'exposició *La banda sona!* Museu d'Història de Sabadell (2006), 9. El mateix autor té publicada la seva tesi doctoral sobre la història de la Banda Municipal de Barcelona, titulada *Del carrer a la sala de concerts. La Banda Municipal (1886-1944)*, editada per l'Arxiu Municipal de Barcelona, l'any 2006. És una obra de referència obligada.
- 2.- JAUME REBULLOSA, *Relación de las grandes fiestas que en esta ciudad de Barcelona se han hecho a la canonización de su hijo San Ramon de Penyafort de la orden de los predicadores*. Impremta de Jaume Cendrath (Barcelona 1601).
- 3.- Arxiu Municipal de Mataró (=AMM), Fons Hospital de Mataró, 155-6, *Crònica dels festeigs oficials i populars organitzats per l'Ajuntament de Mataró, per la proclamació i Alçament dels Reials pendons del Rei Carles III*.
- 4.- Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, ESG F20. Llibre de comptes de l'Administració de Sant Desideri (1769-1808).
- 5.- RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, BARÓ DE MALDÀ, *Calaix de sastre I-V, 1769-1799*, Edicions Curial (Barcelona 1988). La transcripció completa de la crònica que el baró va escriure l'any 1799 es pot consultar a la revista *Museu*, números d'octubre de 1948 i de juny-juliol de 1949.
- 6.- ALMACELLES, «Les bandes municipals», 14.
- 7.- AMM. Fons de l'Hospital, 147-2. *Relació de la nova fabrica del Hospital de pobres malalts de la present Ciutat de Mataró baix la invocació del Apostol Sant Jaume y Santa Magdalena, y de la dedicació de la nova Iglesia*.
- 8.- AMM, Fons Hospital de Mataró, 155-6, *Crònica dels festeigs...*
- 9.- FRANCESC CABANYES, «Les festes de les Santes de l'any 1853», *Diari de Mataró*, 27 juliol 1923. En aquest article es comenta el document Z-B-13, pertanyent a l'Arxiu particular de can Cabanyes.
- 10.- *Pensament Marià de la Costa de Llevant*, 26 juliol 1921, 4. Inclou el programa de les festes de 1864 en un article titulat «Cinquanta set anys enrera».
- 11.- *El Semanario de Mataró*, 27 juliol 1886, 2.
- 12.- *Diario de Mataró y su comarca*, 27 juliol 1907, 3.
- 13.- Arxiu Històric de Sabadell. Expedient de Cultura núm. 22/1856.
- 14.- Pel que fa a la biografia d'Agustí Coll i Agulló, vegeu NICOLAU GUANYABENS CALVET, «L'aportació del músic i compositor Agustí Coll i Agulló (1873-1944)», *FULLS/87* del Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró gener de 2007), 23-41.
- 15.- Coneixem aquesta instància per la nota de la pàgina 155 de Francesc Enrich i Regàs, *La vida a Mataró a primer quart de segle. Uns records*. La instància, l'hem trobat transcrita a un exemplar no identificat de la revista *Tot Mataró*.
- 16.- AMM, Llibre d'acords municipals. Sessió del ple de 15 de maig de 1912.
- 17.- *Diario de Mataró y su comarca*, 31 octubre 1911, 2.
- 18.- *Diario de Mataró y su comarca*, 29 juliol 1912, 3.
- 19.- *Diario de Mataró y su comarca*, 2 agost 1912, 2. Article «La Banda Municipal de Mataró», signat per Manuel March Sala.
- 20.- AMM, expedient de Cultura C-0026-03 (documents sobre la Banda Municipal entre 1925 i 1930). Proposició de 2 de setembre de 1928.
- 21.- *Ibidem*.
- 22.- Arxiu família Spà. Carta de l'alcalde de Vic, signada el 16 d'agost de 1928.
- 23.- *Diari de Mataró*, 22 octubre 1928. Resum del ple de l'Ajuntament de 19 d'octubre.
- 24.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-03. La documentació sobre tots els aspectes relacionats amb la renovació de 1928-1929, inclòs el *Reglamento de la Banda Municipal de Mataró*, està en aquest expedient.
- 25.- Arxiu família Spà. Documents de Francesc Spà. Esborranys de proposició de renovació de la Banda, 1928.
- 26.- AMM, Expedient de cultura C-0026-04. En aquest expedient hi ha tots els documents referents al concurs per a les places de mestres i director de la Banda Municipal (1929). A l'apèndix d'aquest article hi ha la relació de músics que integren la Banda un cop superades les oposicions.
- 27.- *Diari de Mataró*, 18 maig 1929, 4.
- 28.- AMM, Llibre d'acords de la Comissió Municipal Permanent. Sessió de 6 de maig de 1929.
- 29.- *Pensament Marià*, 31 juliol 1929, secció «Populars».
- 30.- AMM, Llibre d'acords municipals. Sessió del ple de 9 de setembre de 1929.
- 31.- AMM, Llibre d'acords municipals. Sessió de la Comissió Municipal Permanent de 18 de setembre de 1929.
- 32.- AMM, expedient de Cultura C-0026-03, full 84. Carta de 5 de març de 1930, escrita per Bernardí Gálvez i dirigida a Enric Arañó.
- 33.- *Diari de Mataró*, 26 març 1930. Resum dels temes tractats al Ple de 24 de març.
- 34.- Entrevista a Lluç Capdaigua i Martorell, clarinetista de la Banda Municipal des de 1935, mantinguda amb l'autor d'aquest article el dia 18 de novembre de 2006, a la casa núm. 65 del carrer de Guifré el Pilós.
- 35.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-02, full 73.
- 36.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-02, full 75.
- 37.- *Diari de Mataró*, 25 juliol 1931, 6.
- 38.- *Diari de Mataró*, 15 abril 1935, 3.
- 39.- *Llibertat*, 28 setembre 1936, 3.
- 40.- Entrevista a Lluç Capdaigua...
- 41.- AMM, Expedient de Cultura C-0026-02, full 54.

- APÈNDIX -

TRANSCRIPCIÓ DE DUES LLISTES DE MÚSICS

A) Llista de músics un cop passades les oposicions de l'abril de 1929

- AMM. Llibre d'acords del ple de l'Ajuntament núm. 122, pp. 131-132. Sessió de 3 de maig de 1929.

Director y profesores solistas con plaza en propiedad

Agustín Coll Agulló	Director
Jaime Ventura Puig	Fiscorno tenor solista
Joaquim Godo Soler	Bombardino solista
Pedro Rius Vives	Clarinete principal
Enrique Gassol Crusat	Oboe principal
Felix Tapiola Balmes	Trompeta

Andrés Comas Itchart	Fiscorno segundo segunda
José Roig Badia	Trombón segundo segunda
Manuel López Monje	Trombón tercero segunda
Jaime Fadó Casabella	Bombardino segundo segunda
Félix Ximenes Pruna	Trompa segundo segunda
Félix Clariana Castañer	Bajo segunda
Amadeo Valls Samsó	Bombo segunda
Emilio Ramos Junoy	Platillero segunda

Profesores con plaza en propiedad

Pedro de Castro Lomba	Clarinete de primera
Bartolomé Vives Andreu	Clarinete de primera
Alejandro Valls Belloley	Requinto de primera
Juan Mas Traveria	Flauta flautín de primera
José Carbó Gimpera	Falutín flauta de primera
José Lorà Casademont	Fagot primera y subdirector
Emilio Vicente Ros	Saxofon alto primera
Ernesto Clariana Joseph	Saxofon tenor primera
Francisco Riu Vives	Trompeta primera
Manuel Zaragoza Artasona	Trombón primero primera
Juan Mons Tornés	Trompa primero primera
Joaquin Puig Roig	Bajo primera
José Oller Curriá	Bajo primera
Antonio Massó Carrié	Clarinete segunda
José Soler Saurí	Saxofón tenor segunda
Félix Coll Cruixent	Saxofón baritono
Joaquin Tell Barbany	Saxofón bajo segunda
Ángel Castells Solanich	Trompeta segunda

Profesores interinos

Perfecto Artola Prats	Clarinete solista
José Escarpenter Fors	Saxofón soprano primera
Emilio Castro	Clarinete segundo segunda
José Pla Rodons	Músico conserge
Eduardo Herrera	Clarinete segundo segunda

Músicos que ocuparan plazas vacantes

Jaime Rey Sans	Saxofón alto primera
Salvador Bardalet	Trompeta segunda

Músico aspirante

Jaime Altimira Roig

Educandos

José A. Sánchez
Luís Carbó
Enrique Vidal

B) Llista de músics, elaborada per l'administrador Escarpenter, el 12 d'abril de 1938

- AMM. Expedient de Cultura C0026-02, full 58.

Josep Llorà Casademunt	Director	Francesc Riu Vives	Fiscorn tenor solista
Francisco Coma Vilanova	Oboè solista	Jaume Rei Sans	Fiscorn tenor segona
Josep Carbó	Flauta primera	Serafí Milà	Trompeta solista
Alexandre Valls Belloley	Requint primera	Antoni Canals	Trompeta segona
Pere Riu Vives	Clarinet solista	Emili Ramos Junoy	Trompa primera
Pere Nonell Cisa	Clarinet primera	Fèlix Ximenes Pruna	Trompa segona
Isidre Genís Vilaró	Clarinet primera	Josep Pérez Gubau	Trompa segona
Josep Cuesta	Clarinet primera	Manuel Zaragoza	Trombó primera
Joan Torra	Clarinet segona	Josep Roig	Trombó segona
Joan Romaguera	Clarinet segona	Desideri Vallcorba Sala	Trombó segona
Lluc Capdaigua	Clarinet segona	Joaquim Godo Soler	Bombardí solista
Joan Villà Manent	Clarinet baix segona	Santiago Fadó Casabella	Bombardí segona
Josep Escarpenter Fors	Saxòfon soprano primera	Joan Ollé Xarrié	Baix primera
Salvador Bardalet	Saxòfon alt primera	Camil Roca Guilà	Contra baix segona
Joaquim Casas Busquets	Saxòfon alt segona	Amadeu Valls Planas	Timbals segona
Isidre Miracle Gibert	Saxòfon tenor primera	Josep Pla Rodon	Caixa segona
Francesc Escarpenter Fors	Saxòfon tenor segona	Josep O. Sánchez Mompíó	Bombo i plats
Fèlix Coll	Saxòfon baix primera	-Vacant-	Clarinet segona
Lluís Carbó Eres	Saxòfon barítton segona		